

TALOUSARVIOALOITE 677/2004 vp

Määrärahan osoittaminen sosiaali- ja terveysministeriölle rikos- ja riita-asioiden sovittelun valtakunnalliseen toteuttamiseen

Eduskunnalle

Suomessa on jo lähes 20 vuotta ollut käytössä rikosten ja riitojen sovittelujärjestelmä. Sovittelussa rikoksentehtyjälle ja uhrille järjestetään mahdollisuus kohdata ja neuvotella asiantuntevan, puolueettoman sovittelijan avustamana rikoksen sovittamisesta.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan sovittelun osapuolet ovat yleensä tyytyväisiä siihen, että muutosidonnaisuuksista vapaa sovittelu antaa mahdollisuuden esittää näkemyksiä ja kysymyksiä ja etsiä vastauksia puolin ja toisin. Sovinnollisuuden edistämisellä yleensäkin nähdään olevan suuri merkitys. Edelleen Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan lähes kahdeksankymmentä prosenttia tehdyistä sovinnoista toteutuu, kun vastaavasti rikosvahingoista tuomituista korvauksista onnistutaan perimään vain noin parikymmentä prosenttia. Prosessina sovittelun kustannukset ovat noin kolmannes vastaavan vahingonkorvausvaatimuksen oikeuskäsittelyn kustannuksista. Sovitteluun pantu panostus säästyy moninkertaisena jo pelkissä prosessikuluissa.

Vapaaehtoisen sovittelun painopiste on nuorten tekemissä rikoksissa. Tutkimusten mukaan sovittelu on ollut merkittävä tekijä nuorten rikoksentehtyjöiden pysäyttäjänä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan rikoksen uusiminen on ollut sovitteluun osallistuvilla nuorilla rikoksentehtyjöillä jonkin verran vertailuryhmää pienempi.

Kriminaalipolitiikan asiantuntijoiden piirissä vapaaehtoisesti, ilman lainsäädäntöä toteutettua

sovittelun käyttöönottoa pidetään yhtenä 1980-luvun merkittävimpänä kriminaalipoliittisena uudistuksena.

Sovittelujärjestelmiä sovellettaessa on tarve kiinnittää huomiota muiden rikosseuraamusten tavoin yhdenvertaisuuskysymyksiin. Kun sovitteluun osallistumiselle voidaan antaa merkitys rikoksen tuomioistuinkäsittelyssä, sovittelupalvelujen epätasainen alueellinen saatavuus on yhdenvertaisuusongelma, johon muun muassa valtakunnansyyttäjä on toistuvasti kiinnittänyt huomiota.

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut lakiesityksen sovittelun valtakunnallisesta toteuttamisesta. Käytännössä esityksen mukainen sovittelutoiminta järjestettäisiin niin, että lääninhallitukset tekisivät sopimuksia kuntien tai muiden palveluntuottajien kanssa sovittelun järjestämisestä tietyllä alueella, esimerkiksi seutukunta-kohtaisesti. Laissa säädettäisiin paitsi sovittelutoiminnan hallinnollisesta järjestämisestä ja kustannusten korvaamisesta myös muun muassa sovittelun alasta ja sovittelua järjestettäessä noudatettavista menettelyistä, joista niin ikään ei aiemmin ole ollut laintasoista sääntelyä. Lakiesityksen mukaan sovittelutoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat sosiaali- ja terveysministeriölle. Ministeriön yhteydessä toimisi neuvottelukunta toiminnan valtakunnallista ohjausta, seuranta ja kehittämistä varten.

Esitetyllä tavalla ohjatun sovittelun laajentaminen koko maahan ratkaisee jopa perustuslaillisena ongelmana nähdyn yhdenvertaisuuden.

Esityksessä ehdotetaan, että sovittelupalvelujen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Tämä edellyttää vuositasolla 6,3 miljoonan euron määrärahan varaamista valtion budjettiin sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. Koska ehdotetun lain mukainen toiminta käynnistyisi vuoden 2005 heinäkuun

alussa, toiminnasta aiheutuvat kustannukset on otettava huomioon valtion vuoden 2005 talousarvioesityksessä 3 150 000 euron suuruisina.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2005 talousarvioon luvun 33.33 uudelle momentille lisäyksenä 3 150 000 euroa rikos- ja riita-asiain sovittelujärjestelmän kustannuksiin.

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 2004

Virpa Puisto /sd
Annika Lapintie /vas
Pertti Hemmilä /kok
Susanna Rahkonen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Anneli Kiljunen /sd
Janina Andersson /vihr
Maija Perho /kok
Heli Paasio /sd
Mikko Immonen /vas
Jaakko Laakso /vas
Pirkko Peltomo /sd
Maija Rask /sd
Kalevi Olin /sd
Ilkka Taipale /sd

Arto Bryggare /sd
Rakel Hiltunen /sd
Tuula Väättäinen /sd
Jutta Urpilainen /sd
Jaana Ylä-Mononen /kesk
Raimo Vistbacka /ps
Tony Halme /ps
Veijo Puhjo /vas
Kari Uotila /vas
Erkki Virtanen /vas
Seppo Lahtela /kesk
Päivi Räsänen /kd
Bjarne Kallis /kd
Toimi Kankaanniemi /kd